

ROBERT TABASZEWSKI

ZMIANY W STRUKTURZE ORGANIZACYJNEJ MINISTERSTWA SPRAW ZAGRANICZNYCH W KONTEKŚCIE INTEGRACJI EUROPEJSKIEJ

Przedmiotem niniejszego artykułu są przemiany w strukturze organizacyjnej polskiej służby zagranicznej poczynając od 1989 roku do ostatnich rozwiązań normatywnych na gruncie statutu z 10 marca 2009 roku. Opracowanie obejmuje ewolucję struktur organizacyjnych Ministerstwa, jako reakcję na gwałtowny rozwój procesów integracyjnych, i jest próbą odzwierciedlenia dynamiki zmian, zarówno ilościowych jak i jakościowych. Starano się udowodnić, że zmiany organizacyjne były przede wszystkim pochodną przemian ustrojowych w Polsce i Europie, a także reakcją na procesy integracji europejskiej. W dalszej kolejności badaniu poddano strukturę Ministerstwa Spraw Zagranicznych na podstawie statutów, a także regulaminów organizacyjnych Ministerstwa Spraw Zagranicznych z lat 1990–2009. W sposób szczegółowy omówione zostały zadania poszczególnych departamentów i innych jednostek administracyjnych. Celem analizy, uwzględniającej przede wszystkim kontekst europejski, jest ukazanie ewolucji struktury ministerstwa będącej odpowiedzią na nowo powstające potrzeby i wyzwania. Schyłek wieku XX stanowi bowiem o zmianach w systemie wewnętrznym, które dokonały się w Polsce po roku 1989.

Poczynione zmiany w strukturze organizacyjnej ministerstwa po 1989 roku, jako centrali polskiej służby zagranicznej, miały zasadniczy charakter i wynikały z trzech głównych tendencji. Po pierwsze, były pochodną i konsekwencją przemian ustrojowych zachodzących we wnętrzu państwa. W tym aspekcie należy podkreślić przekształcenia w obrębie spenetrowanej centralnej administracji państwowej, przechodzącej od modelu adaptacji pasywnej do modelu adaptacji kreatywnej¹. Po drugie, były związane ze przeobrażeniami na mapie Europy, które w latach dziewięćdziesiątych nastąpiły w społeczności międzynarodowej oraz wy-

¹ A. Czarnocki, D. Kondrakiewicz, *Uwarunkowania, koncepcje i realizacja polityki zagranicznej Polski* [w:] *Międzynarodowe stosunki polityczne*, red. M. Pietraś, Lublin 2006, s. 622; Por. Z. J. Pietraś, *Adaptacyjność spenetrowanych systemów politycznych*, Lublin 1990.

nikwały z konieczności przystosowania się do nowego, poliarchicznego środowiska międzynarodowego. Po trzecie, redefinicji uległy podstawowe zasady i kierunki polityki zagranicznej jako emanacji polskiej racji stanu, której głównym celem stało się dążenie do intensyfikowania więzi z europejskimi organizacjami integracyjnymi². Celem polskiej polityki zagranicznej miało być zbudowanie struktury, która obejmowałaby całą Europę. Rozpoczęciu negocjacji nad umową o wolnym handlu i współpracy gospodarczej z Europejską Wspólnotą Gospodarczą towarzyszyły wielokrotne zapewnienia, że celem Polski jest integracja, a następnie członkostwo we Wspólnocie³. Wyrazem tych zapewnień była gruntowna zmiana struktury ministerstw i urzędów centralnych, w których od 1994 r. zaczęto powoływać odrębne komórki właściwe w zakresie współpracy międzynarodowej i integracji europejskiej⁴. Najwcześniej, bo już w 1990 r., takiej prointegracyjnej reorganizacji uległo Ministerstwo Spraw Zagranicznych.

Ministerstwo Spraw Zagranicznych, w literaturze często określane mianem „Centrali”, jest aparatem wykonawczym Ministra Spraw Zagranicznych, działającym pod jego bezpośrednim kierownictwem i nadzorem, zgodnie z wydawanymi przez niego rozporządzeniami, zarządzeniami, wytycznymi, decyzjami i poleceniami. Punktem wyjścia dla zmian w strukturze Ministerstwa była ustawa o Urzędzie Ministra Spraw Zagranicznych z dnia 29 maja 1974 r. stanowiąca o pozycji i kompetencjach Ministra jako naczelnego organu administracji państwowej w dziedzinie polityki zagranicznej państwa⁵. Oprócz przyznanych mu licznych zadań i uprawnień, określonych w art. 2 ustawy, w szczególności należy zwrócić uwagę na poruczone Ministrowi zadania umożliwiające ustalenie organizacji i kierowania działalnością przedstawicielstw dyplomatycznych i urzędów konsularnych, w tym także samego Ministerstwa, jako Centrali Służby Zagranicznej, przy czym to Rada Ministrów miała wy-

² R. Kuźniar, K. Szczepanik, *Wprowadzenie. Podstawy polityki zagranicznej RP*, [w:] *Polityka zagraniczna RP 1989–2002*, red. R. Kuźniar, K. Szczepanik, Warszawa 2002, s. 28.; R. Kuźniar, *Nowa polska polityka zagraniczna*, „Sprawy Międzynarodowe” 1999, nr 1, s. 12; S. Parzymides, *Integracja europejska w polityce zagranicznej III RP* [w:] *Polityka zagraniczna RP 1989–2002*, s. 68.

³ Por. A. Podraza, *Stosunki polityczne i gospodarcze Wspólnoty Europejskiej z państwami Europy Środkowej i Wschodniej*, Lublin 1996, s. 154–160.

⁴ F. Jasiński, J. Skoczek, *Koordinacja polityki integracyjnej w Polsce* [w:] *Unia Europejska. Prawo instytucjonalne i gospodarcze*, red. A. Łazowski, Warszawa 2007, s. 222.

⁵ Dz.U. z 1974 r. Nr 21, poz. 115 ze zm.

łącną kompetencję określenia w drodze rozporządzenia szczegółowego zakresu działania Ministra Spraw Zagranicznych oraz posiadała prawo nadania Ministerstwu statutu. Taki statut został nadany już 16 listopada 1990 roku, a na jego podstawie nastąpiło powołanie czterech nowych Departamentów⁶. Oprócz utworzonych: Departamentu Ameryki Północnej i Południowej oraz Departamentu Afryki, Azji, Australii i Oceanii, gros zadań przypadło Departamentowi Europy oraz Departamentowi Instytucji Europejskich⁷. Do zasadniczych zadań realizowanych przez Departament Europy należało uwzględnienie nowej sytuacji na kontynencie europejskim, co uwidoczniło się w jego strukturze. W obszarze obowiązków Departamentu Instytucji Europejskich znalazły się międzynarodowe organizacje polityczno-militarne, w szczególności KBWE oraz Rada Europy, zagadnienia integracji europejskiej oraz kwestie zbrojenia i rozbrojenia. Powołano wówczas odrębne wydziały i samodzielne stanowiska, które dotyczyły państw neutralnych, Europy Zachodniej, Europy Środkowej, Europy Południowo-Wschodniej, Europy Północno-Zachodniej, Watykanu oraz Litwy, Łotwy i Estonii. Jednakże ze względu na dynamikę rozwoju sytuacji w regionie oraz rozległy zakres obowiązków powierzonych Departamentowi⁸, na podstawie zarządzenia nr 18 Ministra Spraw Zagranicznych z 1 września 1994 roku, dokonany został jego podział na Departament Europa I oraz Departament Europa II. Utworzone zostały wówczas także inne komórki zajmujące się kwestiami europejskimi: Departament Promocji i Informacji, Departament Studiów i Planowania, Komitet Koordynacyjny Ministerstwa Spraw Zagranicznych oraz Komitet Gospodarczy Ministerstwa Spraw Zagranicznych. W tym okresie w obrębie poszczególnych departamentów działały komórki organizacyjne, których głównym zadaniem było przyspieszenie procesów adaptacji RP do standardów europejskich. Placówką szczególnie zasłużoną dla procesu integracji europejskiej był powołany 20 lipca 1993 r., początkowo w ramach Departamentu Badań Strategicznych, a następnie przekształcony w niezależny ośrodek, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych⁹.

⁶ Por. Uchwała nr 180/90 Rady Ministrów z dnia 16 listopada 1990 r. w sprawie nadania statutu Ministerstwu Spraw Zagranicznych.

⁷ K. Szczepanik, *Organizacja i funkcjonowanie służby dyplomatyczno-konsularnej* [w:] *Polityka zagraniczna RP 1989–2002*, s. 432.

⁸ Por. Rozporządzenie Rady Ministrów z 20.07.1993 r. w sprawie zmian organizacyjnych w Ministerstwie Spraw Zagranicznych (Dz.U. z 1993 r. Nr 67, poz. 327).

⁹ Por. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 lipca 1993 r. w sprawie

Bezpośrednim impulsem kolejnych zmian było ożywienie stosunków ze Wspólnotą po szczycie Rady Europejskiej w Madrycie w grudniu 1995 roku. W tym okresie rząd przyjął bowiem założenie, że Polska uzyska członkostwo Unii Europejskiej jeszcze w 2000 roku¹⁰. Następstwem objęcia kursu proeuropejskiego były wyraźne zmiany w strukturze organizacyjnej MSZ, które nastąpiły wraz z nadaniem ministerstwu kolejnego statutu, co nastąpiło 16 lipca 1996¹¹. Nowy statut dość szczegółowo określał strukturę kierowniczą Ministerstwa, na czele którego stał Minister działający przy pomocy sekretarza stanu, podsekretarza stanu, dyrektorów generalnych oraz dyrektorów poszczególnych komórek organizacyjnych. Zgodnie z art. 2 rozporządzenia, Minister Spraw Zagranicznych został wyposażony w kompetencje łączenia, przekształcania lub likwidowania komórek organizacyjnych wymienionych w statucie, przy czym był obowiązany do zawiadomienia o tym Ministra-Szefa Urzędu Rady Ministrów. Potwierdzeniem gwałtownie rosnącego zainteresowania problematyką europejską było przekształcenie Departamentu Europa I oraz Europa II w Departament Europa-Wschód i Departament Europa-Zachód, a także wyłonienie z dotychczasowego Departamentu Instytucji Europejskich jednolitego Departamentu Integracji Europejskiej oraz Departamentu Polityki Bezpieczeństwa. Te dwie komórki organizacyjne potwierdziły istnienie swojego *ratio legis* na gruncie statutu z dnia 1 lipca 1997 roku¹². Należy tutaj nadmienić, iż w tym okresie szczególnie wyraźne było obserwowane pewne pokrywanie się kompetencji w obrębie wspomnianych departamentów MSZ z zadaniami pełnionymi przez Urząd Pełnomocnika ds. Negocjacji oraz Urząd Komitetu Integracji Europejskiej (UKIE).

W 1998 roku, wraz z nowym statutom, nadanym przez Prezesa Rady Ministrów dnia 17 lipca¹³, dokonano kolejnego dostosowania struktur

zmian organizacyjnych w Ministerstwie Spraw Zagranicznych (Dz.U. z 1993 r. Nr 67, poz. 321).

¹⁰ A. Dumała, *Unia Europejska w polityce zagranicznej Polski po 1989 r.* [w:] *Międzynarodowe stosunki polityczne*, red. M. Pietraś, Lublin 2006, s. 639.

¹¹ Por. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 16 lipca 1996 r. w sprawie nadania statutu Ministerstwu Spraw Zagranicznych (Dz.U. z 1996 r. Nr 97, poz. 451).

¹² Por. Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 1 lipca 1997 r. w sprawie nadania statutu Ministerstwu Spraw Zagranicznych (Dz.U. z 1997 r. Nr 69, poz. 442).

¹³ Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 17 lipca 1998 r. w sprawie nadania statutu Ministerstwu Spraw Zagranicznych (Dz.U. z 1998 r. Nr 93, poz. 586).

MSZ do funkcjonowania w warunkach przyspieszonego procesu integracji europejskiej. Utworzone zostały Departamenty Koordynacyjne, pełniące rolę swoistych jednostek organizacyjnych. Zasadnicze znaczenia miały istniejące: Departament Polityki Europejskiej i Departament Polityki Bezpieczeństwa Europejskiego (poprzednio Departament Polityki Bezpieczeństwa), a także nowo utworzony Departament Instytucji Europejskich i Polityki Regionalnej. Natomiast w mniejszym stopniu wpływ na politykę integracyjną miał Departament Strategii i Planowania Polityki, Departament Spraw Prawnych i Konsularnych czy Departament Dyplomacji Kulturalnej. Redefinicji uległ także zakres działania Ministerstwa Spraw Zagranicznych, który określony został w art. 2 rozporządzenia jako urząd administracji rządowej obsługujący Ministra Spraw Zagranicznych, działający pod jego bezpośrednim kierownictwem. Natomiast aparat pomocniczy Ministerstwa został zawężony do stanowisk sekretarza i podsekretarza stanu oraz dyrektora generalnego.

Kolejny statut z 31 października 2001 r. wprowadzał zmiany o charakterze organizacyjnym¹⁴, przy czym na jego podstawie powołany został jednolity Departament Unii Europejskiej i Obsługi Negocjacji Akcesyjnych, kończąc tym samym okres rozproszenia kompetencyjnego w sferze polityki europejskiej. Jednocześnie dotychczasowy na Departament Polityki Bezpieczeństwa Europejskiego został przemianowany Departament Polityki Bezpieczeństwa, natomiast Departament Instytucji Europejskich i Polityki Regionalnej uległ likwidacji, a zakres jego obowiązków przejął Departament Unii Europejskiej i Obsługi Negocjacji Akcesyjnych. Taki stan podziału kompetencji w ramach Ministerstwa utrzymał się także na gruncie zarządzenia Prezesa Rady Ministrów z 2002 r.¹⁵, co potwierdziło także kolejne zarządzenie, które jednak wprowadziło zmianę nazewnictwa komórki, w statucie określono ją już jako Departament Unii Europejskiej (DUE)¹⁶. Zmiany o charakterze technicznym zostały wprowadzone do statutu z 31 października 2001 r.

¹⁴ Por. Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 31 października 2001 r. w sprawie nadania statutu Ministerstwu Spraw Zagranicznych (Dz.U. z 2001 r. Nr 126, poz. 1387).

¹⁵ Por. Zarządzenie Nr 81 Prezesa Rady Ministrów z dnia 1 lipca 2002 r. w sprawie nadania statutu Ministerstwu Spraw Zagranicznych (M.P. z 2002 r. Nr 28, poz. 456).

¹⁶ Por. § 1 Zarządzenia Nr 81 Prezesa Rady Ministrów z dnia 25 sierpnia 2003 r. zmieniającego zarządzenie w sprawie nadania statutu Ministerstwu Spraw Zagranicznych (M.P. z 2003 r. Nr 41, poz. 599).

jeszcze dwukrotnie: w 2003 oraz 2005 roku¹⁷, a były one odzwierciedleniem rosnącej potrzeby informatyzacji Ministerstwa i prowadzenia nowej polityki bezpieczeństwa informacyjnego Centrali.

Wraz z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej 1 maja 2005 r., zasadniczą rolę pełni Departament Unii Europejskiej (DUE), a jego kluczowa pozycja w strukturze organizacyjnej ministerstwa została ugruntowana statutem z 2005 roku¹⁸, przy czym, niejako dla równowagi DUE, został wyodrębniony Departament Polityki Wschodniej¹⁹. W ramach działalności Departamentu znajdowało się prowadzenie spraw dotyczących stosunków Rzeczypospolitej Polskiej z Unią Europejską. Departament opracowywał strategię udziału Polski w poszczególne polityki wspólnotowe, odpowiadał za obsługę przedstawicieli RP partycypujących w pracach Wspólnot, a także zapewniał współpracę MSZ dotyczącą zagadnień integracji europejskiej zarówno z Sejmem, jak i Senatem, partiami politycznymi, samorządem terytorialnym, a także organizacjami pozarządowymi. Ponadto, do zadań DUE należało koordynowanie prac niezwiązanych bezpośrednio z kwestiami wspólnotowymi, a dotyczących kwestii członkostwa RP w Radzie Europy, problematyki współpracy międzyregionalnej i transgranicznej.

W świetle aktualnego stanu prawnego, zakres kompetencji i zadań Ministra Spraw Zagranicznych obejmuje sprawy stosunków RP z innymi państwami oraz z organizacjami międzynarodowymi, reprezentowanie i ochronę interesów państwa oraz jego obywateli, a także polskich osób prawnych i współpracy z Polakami za granicą, w tym wspierania polskich instytucji kulturalnych i oświatowych, a także promocji kraju i języka polskiego za granicą, zarówno na płaszczyźnie gospodarczej, naukowej, kulturalnej jak i sportowej, a także, w ograniczonym stopniu, zakresie obronności państwa²⁰. Natomiast szczególnie ważnym upraw-

¹⁷ Por. Zarządzenie Nr 133 Prezesa Rady Ministrów z dnia 22 grudnia 2003 r. w zmieniające zarządzenie w sprawie nadania statutu Ministerstwu Spraw Zagranicznych (M.P. z 2003 r. Nr 59, poz. 930); Zarządzenie Nr 32 Prezesa Rady Ministrów z dnia 18 marca 2005 r. zmieniające zarządzenie w sprawie nadania statutu Ministerstwu Spraw Zagranicznych (M.P. z 2005 r. Nr 17, poz. 289).

¹⁸ Por. Zarządzenie Nr 59 Prezesa Rady Ministrów z dnia 11 lipca 2005 r. w sprawie nadania statutu Ministerstwu Spraw Zagranicznych (M.P. z 2005 r. Nr 41, poz. 551).

¹⁹ Por. Zarządzenie Nr 136 Prezesa Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2005 r. zmieniające zarządzenie w sprawie nadania statutu Ministerstwu Spraw Zagranicznych (M.P. z 2005 r. Nr 84, poz. 1217).

²⁰ Por. art. 32 § 1 Ustawy z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (Dz.U. z 2007 r. Nr 65, poz. 437 ze zm.).

nieniem kompetencyjnym ministra jest koordynowanie działalności innych organów i instytucji państwowych w dziedzinie stosunków z zagranicą. Przy czym funkcja koordynacyjna przydana Ministrowi jest ograniczona przedmiotowo²¹. Minister Spraw Zagranicznych uczestniczy zatem w ustalaniu polityki państwa, ponosząc odpowiedzialność zarówno za treść, jak i za realizację działań Rządu, w trybie i na zasadach określonych w przepisach prawa²². Do szczegółowego zakresu działania Ministra Spraw Zagranicznych, należy ponadto kierowanie działem administracji rządowej – sprawy zagraniczne. Obsługę Ministra zapewnia Ministerstwo Spraw Zagranicznych, które jest zasilane z budżetu państwa, a Minister jest dysponentem części 45 budżetu państwa²³. Obecnie bardziej szczegółowy zakres kompetencji MSZ określany jest na podstawie zakresu czynności sekretarza i podsekretarza stanu Ministerstwa oraz kompetencji poszczególnych komórek organizacyjnych, ustalanego w drodze decyzji Ministra²⁴.

Na gruncie statutu z dnia 2 września 2008 roku podstawowymi jednostkami Ministerstwa określono komórki organizacyjne, którą tworzyły: Gabinet Polityczny Ministra, Sekretariat Ministra, poszczególne Departamenty (15), zarówno o charakterze terytorialnym, jaki i funkcjonalnym, Biura (11), Protokół Dyplomatyczny oraz Archiwum²⁵. Natomiast obecny stan normatywny jest kreowany przez statut z 10 marca 2009 r. oraz przez regulamin organizacyjny Ministerstwa Spraw Zagranicznych z 24 marca 2009 r. Nowy statut²⁶, który wszedł w życie 17 marca 2009 r. stanowi, że w skład Ministerstwa wchodzi 32 komórki

²¹ Zasadniczym organem, któremu prawo przydało funkcję koordynowania polityki europejskiej w Polsce, jest z Komitet Integracji Europejskiej, por. K. Szczepanik, *Dyplomacja Polski 1918–2000. Struktury organizacyjne*, Warszawa 2000.

²² Por. art. 7 § 1 Ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. Radzie Ministrów (Dz.U. z 2003 r. Nr 24, poz. 199 ze zm.).

²³ Por. § 1 Rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 16 listopada 2007 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Spraw Zagranicznych (Dz.U. z 2007 r. Nr 216, poz. 1605).

²⁴ J. Sutor, *Prawo dyplomatyczne i konsularne*, Warszawa 2008, s. 60.

²⁵ Por. Zarządzenie Nr 84 Prezesa Rady Ministrów z dnia 28 lipca 2008 r. w sprawie nadania statutu Ministerstwu Spraw Zagranicznych (M.P. z 2008 r. Nr 56, poz. 509).

²⁶ Por. Zarządzenie Nr 20 Prezesa Rady Ministrów z dnia 10 marca 2009 r. w sprawie nadania statutu Ministerstwu Spraw Zagranicznych (M.P. z 2009 r. Nr 14, poz. 181).

organizacyjne: Departamenty (16), Biura (12) oraz Centrum Operacyjne.

Departamentowi Unii Europejskiej stopniowo, poczynając od 2005 r., powierzono nowe zadania. W szczególności prowadzi on sprawy związane z wypracowaniem strategii aktywnego członkostwa RP w Unii Europejskiej w odniesieniu do politycznych aspektów głównych polityk wspólnotowych, rozwoju instytucjonalnego oraz przyszłości i rozszerzenia Unii, a także jej stosunków zewnętrznych, zwłaszcza w kontekście Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa²⁷. DUE formułuje wnioski dotyczące działań wewnętrznych i zewnętrznych UE, na podstawie monitoringu i analiz prowadzonych przez komórki organizacyjne ministerstwa, a także zapewnia merytoryczną obsługę przedstawicieli RP, którzy biorą udział w posiedzeniach Rady Europejskiej oraz Rady do spraw Ogólnych i Stosunków Zewnętrznych²⁸.

Ponadto, do zadań DUE należy koordynowanie udziału przedstawiciela RP w posiedzeniach Komitetu Stałych Przedstawicieli oraz Komitetu Politycznego i Bezpieczeństwa. Należy zaznaczyć, że to właśnie DUE zapewnia obsługę udziału przedstawiciela Ministra Spraw Zagranicznych w pracach KIE i Komitetu Europejskiego Rady Ministrów oraz koordynuje proces przygotowania i uzgodnienia przez komórki organizacyjne stanowisk na posiedzenia wspomnianych organów. Przy czym DUE, w porozumieniu z właściwymi departamentami, wypracowuje stanowisko RP w kwestiach dotyczących Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa (EPBiO), w tym także Europejskiej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony jako jej części, oraz zapewnia obsługę pracy osób, które pełnią funkcje Dyrektora Politycznego i Korespondenta Europejskiego.

Dosyć interesująco przedstawia się ważkie zadanie DUE, jakim jest zapewnienie obsługi Pełnomocnika Ministra Spraw Zagranicznych do spraw przygotowań do objęcia przewodnictwa w Radzie Unii Europejskiej w 2011 roku. Jego urząd został ustanowiony w 2008 roku, w osobie Zastępcy Dyrektora Departamentu Unii Europejskiej²⁹. Powiązanie organizacyjno-strukturalne urzędu Pełnomocnika z Departamentem

²⁷ J. Sutor, *op.cit.*, s. 63.

²⁸ Por. Zarządzenie Nr 3 Ministra Spraw Zagranicznych z dnia 28 grudnia 2001 r. w sprawie nadania Regulaminu organizacyjnego Ministerstwu Spraw Zagranicznych (Dz. Urz. Urz. MSZ. z 2004 r. Nr 1, poz. 6 z późn. zm.); Zarządzenie Nr 2 Ministra Spraw Zagranicznych z dnia 25 stycznia 2008 r. zmieniające Regulamin organizacyjny Ministerstwa Spraw Zagranicznych (Dz. Urz. MSZ z 2003 r. Nr 1, poz. 2).

²⁹ „Rzeczypospolita” z 25 lipca 2008 r., s. C-002.

Unii Europejskiej jest wyraźne, choć w zakresie wykonywanych zadań Pełnomocnik podlega bezpośrednio Ministrowi. Nadzór nad czynnościami Pełnomocnika i Zespołu ds. prezydencji sprawuje podsekretarz stanu, któremu w zakresie obowiązków powierzono sprawy Unii Europejskiej, a wydatki pokrywane są ze środków przydzielonych do dyspozycji Departamentu Unii Europejskiej.

Zadania Pełnomocnika przedstawiają się dość szeroko, a w szczególności należy do niego reprezentowanie Ministra Spraw Zagranicznych w sprawach związanych z przygotowaniem resortu spraw zagranicznych do realizacji zadań w okresie prezydencji polskiej w Radzie Unii Europejskiej, nadzorowanie działań Ministerstwa Spraw Zagranicznych w zakresie realizacji rządowego Programu Przygotowań do objęcia Przewodnictwa w Unii Europejskiej w 2011 roku. W kwestiach koordynacyjnych należy do niego wypracowanie propozycji priorytetów prezydencji polskiej, inicjowanie działań o charakterze organizacyjnym, kadrowym, informatyczno-telekomunikacyjnym, a ponadto opracowanie strategii zarządzania zasobami ludzkimi w resorcie spraw zagranicznych na okres przed i w trakcie prezydencji polskiej w Radzie UE. W ramach przyznanych uprawnień należy także kształtowanie polityki w zakresie strategii szkoleń dla pracowników resortu, którzy realizują zadania związane z przygotowaniem i realizacją przewodnictwa, koordynacja udziału przedstawicieli MSZ w spotkaniach roboczych, konsultacjach, wizytach studyjnych związanych z przygotowaniem do prezydencji³⁰. Ponadto do kompetencji Pełnomocnika należy stworzenie systemu motywacyjnego dla pracowników zaangażowanych w przygotowanie i realizację prezydencji, koordynacja współpracy komórek organizacyjnych resortu spraw zagranicznych oraz współpracy Ministerstwa Spraw Zagranicznych z innymi resortami w procesie przygotowania do sprawowania prezydencji. Zadanie to ma Pełnomocnik wypełniać poprzez współpracę ze Stałym Przedstawicielstwem RP przy UE w Brukseli w zakresie przygotowania do prezydencji. Natomiast dość interesującym zadaniem wydaje się współpraca z innymi państwami członkowskimi UE w zakresie doświadczeń związanych ze sprawowaniem przewodnictwa w Radzie UE. Pełnomocnik przedkłada Ministrowi Spraw Zagranicznych, za pośrednictwem podsekretarza stanu, sprawozdanie z realizowanych zadań.

³⁰ Por. Zarządzenie Nr 3 Ministra Spraw Zagranicznych z dnia 25 stycznia 2008 r. w sprawie ustanowienia i zadań Pełnomocnika Ministra Spraw Zagranicznych do spraw przygotowań do objęcia przewodnictwa w Radzie Unii Europejskiej w 2011 roku (Dz. Urz. MSZ z 2008 r. Nr 1, poz. 3).

Wśród zadań pozostałych departamentów funkcjonalnych dotyczących kwestii wspólnotowych na uwagę zasługują także: Departament Polityki Bezpieczeństwa (DPB) oraz Departament Prawno-Traktatowy (DPT)³¹. Do kwestii związanych z integracją europejską w ramach przyznanych kompetencji DPB należy przygotowanie stanowiska w zakresie EPBiO. Departament ten prowadzi ponadto sprawy związane z kwestiami angażowania Polski w operacje zarządzania kryzysowego oraz odpowiada za udział MSZ w rozwoju tego typu systemów zarządzania. DPB odpowiada także za udział ministerstwa w ćwiczeniach NATO i UE. Wymienione powyżej zadania departament przygotowuje po zasięgnięciu odpowiedniego stanowiska w porozumieniu z DUE. Natomiast, jeśli chodzi o zadania DPT dotyczące zagadnień wspólnotowych, to należy nadmienić, iż Departament uczestniczy w negocjowaniu umów międzynarodowych, a także wykonuje zadania w zakresie czynności prawno-traktatowych w odniesieniu do umów międzynarodowych zawieranych w ramach Unii Europejskiej.

Przemiany w strukturze Ministerstwa Spraw Zagranicznych związane z narastającymi procesami integracji europejskiej były nieodłącznie związane z dyskusją poświęconą koordynacji działań zmierzających do przystąpienia Polski do Unii Europejskiej w trójkącie instytucjonalnym UKIE – MSZ – Pełnomocnik ds. Negocjacji. Wypracowanie względnie stabilnej struktury wewnętrznej Ministerstwa towarzyszyły przemiany zarówno jakościowe, jak i ilościowe. W ciągu 20 lat, począwszy od roku 1989, zwiększeniu uległa liczba Departamentów, jak i pracowników w nich zatrudnionych, natomiast powstający od podstaw Departament właściwy ds. integracji europejskiej (Departament Unii Europejskiej), podlegał gwałtownym procesom ewolucji i bardzo szybko zajął kluczową pozycję w ramach Ministerstwa. Dalszy rozwój Departamentu Unii Europejskiej nastąpił po 1 maja 2005 r., kiedy to w odpowiedzi na nowe wyzwania, rozszerzone zostały jego kompetencje, a w 2008 r. powołano urząd Pełnomocnika Ministra Spraw Zagranicznych do spraw przygotowań do objęcia przewodnictwa w Radzie Unii Europejskiej w 2011 r. W związku z powyższym, należy spodziewać się dalszego rozwoju ministerialnych komórek zajmujących się integracją europejską.

³¹ J. Sutor, *op.cit.*, s. 63–64.